

TÜRKİYE'DE VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ TATBİKATI

İlhan ÖZER

Maliye Müfettişi

Tetkik konumuzu (Türkiyede Veraset ve İntikal Vergisi Tatbikati) teşkil etmektedir. Halen yürürlükte olan 15/6/1959 tarihli ve 7338 No. lu Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun muhtelif maddelerini izah etmeden önce, bu kanundan önceki tarihi gelişimi ve yeni kanunun gerekçesini açıklamak faydalı olacaktır.

Yürürlükte olan kanunun şerh ve izahlarını, bu kanunun tenkidi ve iyi bir Veraset ve İntikal Vergisinin ne gibi hususiyetleri olması gerektiği konuları takip edecek, kısaca tatbikata da temas edilecek, neticede bazı temenniler ileri sürülecektir .

1 — Tarihçe :

Veraset ve İntikal Vergisi, memleketimizde ilk defa 3/4/1926 tarihli ve 797 no. lu kanunla tesis edilmiş ve 1/6/1926 tarihinden itibaren tatbikine başlanmıştır.

Beş yıl sonra, gerek Medeni Kanunumuzdaki hukuki esas ve prensiplere, gerekse tatbikattan elde olunan neticelere göre, 16/7/1931 tarihli ve 1836 sayılı kanunla, 797 no. lu kanunun birçok maddeleri tâdil ve bazı maddeleri ilga edilerek, vazolunan hükümlerle Veraset ve İntikal Vergisine yeni bir yön verilmiştir.

1836 sayılı kanunla yapılan tadilâtla, daha önce vergi mevzuuna dahil edilmemiş olan tescile tâbi hukuk ve menafi ile intifâ haklarının veraset ve vasiyet yoluyla intikalleri teklif altına alınmış, istisnalar günün ihtiyaçlarına uygun olarak tesis olunmuş, kuru mülkiyet sahibine tarh olunan vergilerin de intifâ hakkı sahibinin vefatına veya bu hakkın herhangi bir suretle zevaline kadar tecili cihetine gidilmiştir.

Bu esaslı ve umumî değişikliklere rağmen, mevcut hükümler zaman geçtikçe memleketin içtimaî ve iktisadî bünyesine cevap vermekten uzak kalmış; buna mukabil muhtelif sebep ve âmillerle bu kanunun bünyesi yeni bir revizyona tâbi tutulamamıştır.

Tesis edildiği tarihten 33 sene geçtikten sonra, 1959 yılında kabul edilen 7338 No. lu kanun ile, Veraset ve İntikal Vergisi tamamen yeni baştan gözden geçirilmiş ve 797 sayılı eski kanunun kifayetsiz görülen noktaları tashih edilmeğe çalışılmıştır.

Son defa 20/2/1963 tarihinde yürürlüğe giren 188 No. lu kanun ile, 7338 sayılı kanunun «gayrimenkullerin vergiye esas tutulacak vergi değerleri» ile ilgili Muvakkat I ci maddesi kaldırılmış ve «rayiç değer» esasına geçilmiştir.

2 — Yürürlükteki kanunun gerekçesi :

797 sayılı eski Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun tamamen değiştirilmesi sebeplerinin başında, bu kanunla ve daha sonra yapılan değişikliklerle, beklenen vergi randımanının elde edilmemiş olması gelmektedir. Bu vergi, normal bütçe gelirleri içinde 0.00120.0032 nisbet arasında tahavvül göstermekte idi. Buna mukabil İngilterede genel gelirlerin % 7 - 16 sı, Amerka Birleşik Devletlerinde ise % 2 - 7 arasındaki gelir Veraset ve İntikal Vergilerinden temin edilmekte idi.

Verginin verimsizliğinin başlıca âmillerinden biri, gayrimenkullerin vergi değerlerinin vergi matrahı ittihaz edilmesi idi. Keza, kanunun heyet umumiyesinin 30 seneden fazla hiçbir değişikliğe tabi tutulmamış olması, mevzu ve şümulünün vuzuhsuz ve hudutsuz olması, muafiyet ve istisnalarının günün ihtiyaçlarına cevap verememekte bulunması, başlıca tenkit konularını teşkil etmekte idi.

Eski kanundaki kifayetsizlikleri şu şekilde hülâsa etmek mümkündür :

A — Eski kanun verginin şümulünü mahal itibariyle tahdit etmemiştir. Verginin mevzuunu tayin eden I ci maddede, ne intikal eden malların yerinden, ne de muris veya mirascının ikametgâhlarından veya tabiyetlerinden bahsedilmektedir.

B — 797 sayılı kanunda, muafiyetler ve istisnalar aynı başlık altında toplanmıştır.

C — Veraset yoluyla vaki intikalalarda, murisin vesaike müstenit borçları tereke kıymetinden tenzil edilmekte ve vergi net matrah üzerinden hesaplanmakta olduğu halde, vasiyet, hibe ve sair ivazsız intikallerde, borç tenzili caiz ve kabule şayan bulunmamakta idi.

D — İntifa hakkını kanuni veya ihtiyari olarak iktisap eden eşlerin, bu haklarına taallûk eden vergilerin tahakkuku için; vergi,

kuru mülkiyet sahibi namına tarhedilmekte ve mülkiyet esasına göre tarhedilen bu vergiden bir kısmı, yaşı ile mütenasip olarak intifa hakkı sahibine tefrik edilmekte, bakiyesi ise intifa hakkı sahibinin vefatına veya bu hakkın herhangi bir suretle zavaline kadar tecil edilmekte idi.

Bu muamelenin neticesi olarak, kuru mülkiyet sahibi namına tarhedilen vergilerin, bazı hallerde, uzun seneler boyunca tecili lâzımgeldiğinden, verginin muacceliyet kesbettiğini, vergi dairesi, ancak bir tapu muamelesi neticesinde öğrenebilmektedir. Kısaca, bu durumda, hem iktisap ve istifade edilmemiş bir haktan dolayı vergi tarhedilmekte, hem de bu verginin tecili sebebiyle vergi dairesi senelerce bu muamleyi devir mecburiyetinde kalmakta idi.

E — Hibe yoluyla vaki intikallerle, veraset suretiyle vaki intikallere 2 ayrı cetvel tatbik edilmekte idi. Ancak bu vergi nisbet cetvellerinde, ne akrabalık ayırması ve ne de miktara göre müterakkiyet bakımlarından hiçbir paralellik mevcut değildir. Ayrıca, veraset suretiyle veya vasiyet tarihiyle intikaller için ayrı ayrı nisbetler tatbik edilmekte idi.

Bu sebeplerle yeni kanun tasarısı hazırlanmış ve Meclise sevkedilmiş, 26/1/1959 tarihinde Maliye Encümeninde, 3/6/1959 tarihinde Bütçe Encümeninde görüşülüp, bazı ufak değişikliklerle tasarı kabul edilmiş, 8/6/1959 tarihinde Büyük Millet Mevlisinde kabul edilmiş ve 15/6/1959 tarihinde 7338 no. lu kanun olarak Resmi Gazetede yayınlanmış ve bu tarihte yürürlüğe girmiştir.

Kanunun esbabı mucibe lâyihasında, maddelere mütenazır izahat mevcuttur. Bu izahlar, müteakip bölümde kanun maddeleri şerh edilirken dikkate alınmıştır.

3 — Veraset ve İntikal Vergisi maddeleri hakkında izahat :

Yürürlükte olan Türk Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 26 madde ve 2 muvakkat maddeden ibarettir.

A — Verginin Mevzuu :

Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile, Türkiyede bulunan malların, veraset tarihiyle veya herhangi bir suretle ivazsız olarak bir şahıstan diğer bir şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir. Bu vergi Türk tabiiyetinde bulunan şahısların ecnebi memleketlerde aynı yollardan iktisap edecekleri mallara da şamildir.

Görüleceği gibi, verginin mevzuu ile ilgili bu madde, bir taraftan Türk tabiiyeti esasını, diğer taraftan da malların Türkiyede bulunması esasını ihtiva etmektedir. Ancak, Türk tabiiyetindeki bir şahsın Türkiye dışındaki bir malını iktisap eden şahıs ecnebi ise ve Türkiyede de ikâmetgâhı mevcut değilse, bu vergi ile mükellef tutulmaz.

İntikaller, ya ölüm sebebiyle veya hayatta olan bir şahsın mallarını diğer bir şahsa ivazsız olarak bağışlaması neticesinde olur Veraset tarihiyle vaki intikaller, kanuni veya mansup mirasçılara gider. Bu mirasçuların kimler olduğu Türk Medeni Kanunda kayıtlıdır. Vasiyet ile ilgili kanun hükümleri, yine Medeni Kanunda Miras Hukuku bölümünde bulunmaktadır.

İvazsız intikallerin başında hibe gelir. Hibe ile ilgili hükümler Borçlar Kanununun 234 - 237 ci maddelerinde kayıtlıdır. Son yıllarda yaygın bir şekil alan banka ikramiyeleri ile, spor - toto ikramiyeleri de ivazsız intikallerden sayılıp, Veraset ve İntikal Vergisi mevzuuna dahil olmuşlardır. Bu iki mevzuda tatbikat, birer genel tebliğ ile düzenlenmiştir.

İntikal mevzuu olan mal, hak ve menfaatler şunlardır :

1) Aynı haklar: Mülkiyet, irtifak, gayrimenkûl mükellefiyeti ve rehin hakları.

11) Mülkiyetten gayri aynı haklar: İntifa, sükna, kaynak vs.

111) Aynı haklar dışındaki hak ve menfaatler: Hususi kanunlarla tanınmış haklar. Edebi ve sınai mülkiyet hakları.

Kanunda, (şahıs) ve (mal) tariflerini takiben, (veraset) ve (ivazsız intikal) tarifleri de yapılmaktadır.

(Veraset) tabiri, miras, vasiyet ve miras mukavelesi gibi ölüme bağlı tasarrufları, (ivazsız intikal) tabiri, hibe yoluyla veya herhangi bir zarar mukabilinde verilen tazminatlar ivazsız intikal sayılmamaktadır.

b) *Muafiyet ve İstisnalar :*

A) Veraset ve İntikal Vergisinden aşağıdaki şahıslar muaftır.

- 1 — Amme idareleri (Devlet, mülhak bütçeli daireler, özel idareler, belediyeler, köyler)
- 2 — Emekli sandıkları,
- 3 — Yardım Sandıkları,
- 4 — Sosyal sigorta kurumları,

- 5 — Genel Menfaatlere hadim cemiyetler,
- 6 — Siyasi partiler,
- 7 — Hükmi şahsiyeti haiz ve umumun istifadesi için kurulmuş ilim, araştırma, kültür, san'at, sıhhat, eğitim, din, hayır, imar ve spor kurumları,
- 8 — Yabancı memleketlerin Türkiyede bulunan elçi, maslatgüzar ve konsolosları ile, elçilik ve konsolosluklarda çalışan ve o devletin tabiyetinde bulunan memurlar ve aileleri efradı. (Fahri konsoloslar hariç tutulmuşlardır.)

B) Veraset ve İntikal Vergisinden aşağıdaki intikaller, istisna edilmişlerdir:

- 1 — Veraset tarikiyle intikal eden ev eşyası, murise ait zat eşyası ve aile hatırası olarak muhafaza edilen tablo, kılıç, madalya gibi eşya,
- 2 — Füruğ ve eşten herbirine isabet eden miras hisselerinin 40 biner lirası. Murisin reşit olmayan çocuklarının herbiri için, bunların reşit çağa gelinceye kadar geçmesi icabeden yıl başına ilâveten biner lira,
- 3 — Örf ve adete göre verilmesi mütat bulunan hediye, cihaz, yüzgörümlüğü ve drahomalar,
- 4 — İvazsız suretle vaki intikallerde 5000 liralık kısım,
- 5 — Para ve mal üzerine tertip ve keşide olunan alelum piyango ve kuralarda kazanan ikramiyelerin 5000 lirası,
- 6 — 3 cü maddenin a) veb) fıkralarında yazılı şahısların yaptıkları yardımlar.
- 7 — Dul ve yetim aylıkları, ikramiyeleri, toptan ödemeler ve tekel bey'iyeleri,
- 8 — Harpte, eşkiya müsademesinde, manevre ve talimlerde ölen subay, assubay ve erlerin füruu ve karılarına ve ana babalarına intikal eden malların kıymetlerinin 80 biner lirası
- 9 — Rücu şartı ile yapılan hibelerde, bağışlananın bağışlayandan evvel vefatı halinde bağışlayana rücu eden hibe edilmiş mallar,
- 10 — Kuru mülkiyet halinde intikal eden mallar.

nın kanuni süre içinde yapılmaması hallerinde, rayiç değer takdir komisyonu tarafından tayin edilir. Mükellefler, Veraset ve İntikal Vergisi beyannamelerini zamanında vermek şartıyla, rayiç değerlerin doğrudan doğruya Takdir Komisyonunca tayinini de isteyebilirler. Bu son halde, mükellefe ceza kesilmez.

188 ve 189 no. lu kanunlar, Veraset ve İntikal Vergisi matrahının tayin ve tesbitinde, gayrimenkuller için rayiç değer esasını vazetmek suretiyle, yeni bir gelişme sağlamıştır. Bunun sonucunda, 7338 sayılı ana kanunun Muvakkat 1 ci maddesinde yazılı olan misillerden vazgeçilmiş ve muvakkat madde de yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan Muvakkat 1 ci madde, gayrimenkullerin değerlendirilmesinde vergi değerlerini esas almakta idi ve yapılacak umumi tahrire kadar yürürlükte kalacaktı. Ancak 4 yıllık tatbikat, vergi hasılatında artma yerine azalma neticesi verdiğiinden, yeni bir usul olan (rayiç değer) esas kabul edilmiştir. (Rayiç değer), gayrimenkullerin — bina ve arazinin - alım, satım bedelini ifade eder. Daha açık bir deyimle, bina ve arazinin satılması halinde, alan tarafından satıcıya ödenen bedeldir. Ancak, o gayrimenkul üzerinde yakın zamanda herhangi bir alım satım muamelesi olmamış ise, rayiç değer tesbiti fevkalâde güçtür.

Bilindiği üzere, rayiç değer esas (Emlâk Alım Vergisi) tatbikatında da caridir.

Menkul malların değerlendirilmesine ait hükümler, Vergi Usul Kanununda yazılıdır. Umumiyetle, menkullerin değerlendirilmesinde, maliyet bedeli esas kabul edilmiştir. Emtia, gemiler, taşıtlar, tesisat ve makinalar, demirbaş eşya maliyet bedeli ile, esham ve tahvilât, borsada kayıtlı olup olmadıklarına göre, borsa rayici veya alış bedeli ile, senetli veya senetsiz alacaklar ile, borçlar tasarruf değeri ile, yabancı paralar ve yabancı para yazılı senetler borsa rayici ile, kasa mevcutları itibari değerler ile değerlendirilir.

Veraset ve İntikal Vergisi mevzuu olacak bütün malların değerlendirme günü; miras yoluyla vuku bulan intikallerde mirasın açıldığı, diğer suretle vaki intikallerde malların hukuken iktisap edildiği gündür. Türk Medeni Kanununa göre, miras, ölüm ile açılır. Ölen şahsın mameleki (malları, hakları, alacakları, borçları) ölümün vaki olduğu gün, bir bütün olarak kanuni veya mansup mirascılara intikal eder.

Diğer çeşit ivazsız intikallerde, değerlendirme günü, menkul veya gayrimenkul malların hukuken iktisap edildiği gündür. Gayrimenkul mallar, tapu siciline kaydolanmakla, menkul mallar da teslim edilmekle iktisap edilmiş sayılır.

İktisap edilen malların toplam değerinden aşağıda gösterilen borçlar ve masraflar, beyannamede gösterilmek şartıyla tenzil edilir:

- 1 — Ölen şahsın vesaike müstenit borçları ile vergi borçları
- 2 — İvazsız intikallerde, intikal eden malın aynına taallük eden borçlarla, vergi borçları,
- 3 — Yabancı memleketlerdeki mallar için, dışarda ödenmiş olan Veraset ve İntikal Vergileri (tevsik edilmesi lâzımdır).
- 4 — Cenazenin teçhiz ve tedfini için yapılan masraflar'

Mükellefler, müteveffanın sağlığında takip ettiği ihtilâflı alacaklarını ve borçlarını da beyannamede gösterirler; bu alacak ve borçlar da dahil edilerek veraset vergisi tahakkuk ettirilir; ancak bu kısma ait vergiler tecil olunur. Bu tecil 10 seneyi geçemez. Mükellefler, her altı ayda bir icra ve dava durumunu ilgili vergi daireesine bildirirler. Neticeye göre, gereken düzeltmeler yapılır, fazla alınmış bir vergi varsa terkin veya reddedilir .

g) *Verginin Nisbeti :*

Veraset ve İntikal Vergisi, mükellefleri 3 guruba tefrik ederek, 12 sıralı müterakki bir cetvel tatbiki suretiyle hesap edilir. Nisbet cetveli tesbit edilirken, eşin, fûruğun ve ana - babanın. Birinci guruba dahil edilmiş olan bu şahısların vergi nisbeti % 2 den başlamakta, % 20 ye kadar yükselmektedir .

İkinci gurupta, kardaşler ile büyük ana ve büyük baba ve bunların fûruğu vardır. Vergi nisbeti % 4 - % 30 arasındadır.

Son gurupta, I ve 2 ci guruptakiler dışında kalanlar bulunmaktadır. Bunların vergi nisbetleri % 8 - % 44 arasında değişmektedir. Halen tatbik edilen vergi nisbet cetveli aşağıdadır :

<i>Matrah</i>	<i>1 ci gurup Füruğlar, eşler, ana ve baba</i>	<i>2 ci gurup Kardeşler, büyük ana, baba ve füruğu</i>	<i>3 ü gurup 1 ve 2 nin dışında kalanlar</i>
1 liradan 20 bin liraya	2	4	8
20001 » 30 » »	3	6	10
30001 » 50 » »	4	8	12
50001 » 100 » »	5	10	14
100001 » 150 » »	6	12	16
150001 » 200 » »	8	14	20
200001 » 300 » »	10	16	24
300001 » 400 » »	12	18	28
400001 » 500 » »	14	20	32
500001 » 750 » »	16	22	36
750001 » 1 milyon »	18	26	40
1 milyon liradan yukarı	20	30	44

h — Verginin Tahsili ve Teminat Hükümleri :

Veraset ve İntikal Vergisi, tahakkukundan itibaren :

- 1 — Menkûl mallara ait vergiler, I yıl içinde 2 müsavi taksitte,
- 2 — Gayrimenkûl mallara ait vergiler, 5 yıl içinde ve her sene Bina ve Arazi Vergilerinin ödendiği aylarda olmak üzere 2 taksitte (yani 10 taksitte) ödenir.

Mirascılar adına gayrimenkullerin tescil muamelesi, verginin tahakkukunu takiben yapılır; ancak vergiler tamamen ödenmedikçe, bu gayrimenkuller başkasına devir ve ferağ edilemez ve üzerlerinde her hangi bir aynı hak tesis edilemez.

Bilindiği üzere, Bina ve Arazi Vergilerinin taksit zamanları her mahallin ziraf ve iktisadî vaziyetine göre İl Genel Meclislerinin mü-talâası alınarak Valilerin teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca tâyin ve ilân olunur.

Veraset ve İntikal Vergisinin matrahına girmesi icabeden malların kaçırılacağını belirten karineler bulunduğu takdirde, vergi dairesi, terekenin defterinin yapılmasını isteyebilir. Medenî Kanunun 532 nci maddesine göre, Sulh Hâkimi, vefattan itibaren bir ay içinde, terekenin defterini tanzim eder.

Bu konu ile ilgisi olduğundan, vergi teminatından bahsetmek yerinde olacaktır.

Âmme idareleri, âmme müesseseleri, bankalar, bankerler, kasa kiralayanlar, sigorta şirketleri, sair şirketler ve müesseseler, mahkemeler, icra daireleri, mirasçılara, Veraset sebebiyle bir para veya senet verebilmek için, verginin daha önce ödenmiş olduğunu gösteren ve vergi dairesince verilmiş olan bir tasdikname talep ederler, Tasdikname ibraz etmeyen hak sahiplerinin istihkaklarından, % 10, 15 ve 20 nisbetinde vergi karşılığı kesilir. Bakiyesi mirasçıya verilir. Bu vergi karşılıkları, en geç bir hafta zarfında, bulunulan yerin malsandığına yatırılır ve ilgili vergi dairesine de yazı ile bilgi verilir.

Bankalarda bulunan kiralık kasa sahiplerinden birinin ölümü halinde, vergi dairesinden selâhiyetli bir memur bulunmadıkça, kasa açılmaz ve muhteviyatı memur huzurunda tesbit edilmeden, mirasçılara veya kanunî temsilcilerine verilemez. Bu hükmün konulmasının sebebi, vergi matrahının kolaylıkla tesbiti ve tahsilâtın sür'atle teminidir.

Yukarıda, kanunda 2 muvakkat madde bulunduğundan bahsedilmişti. Gayrimenkullerin değerlendirilmesi ile ilgili Muvakkat 1 inci madde, 20/2/1963 tarihli ve 188 sayılı kanun 2 nci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

7338 sayılı kanunun Muvakkat 2 nci maddesi, 1/3/1957 tarihinden sonra vaki olan ölüm ve intikaller hakkında, yeni kanunun tatbik edileceğini, yapılmış tarhiyatların yeni kanuna göre düzeltilceğini ve fazla alınmış vergiler varsa mükelleflere red ve iade olunacağını âmirdir. 15/6/1959 tarihinde neşredilen 7338 sayılı kanun, bu geçici maddeye göre, 1/3/1957 tarihine kadar olan bütün veraset ve intikal muamelelerine teşmil edilmiş ve neticede pek çok düzeltme muamelesi cereyan etmiştir.

4 — Veraset ve İntikal Vergisinin gelir bütçemizdeki yeri :

Halen yürürlükte olan 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun gerekçesinde de belirtildiği gibi, bu verginin tahsilâtı, hiçbir zaman Devlet gelir bütçesinde önemli bir yer işgal etmemiştir. 7338 sayılı kanunla yeni baştan gözden geçirilen hükümler de, bu verginin önemini artırmamış, son defa yapılan (rayiç değer) değişikliği de henüz müsbet inkişafı sağlamamıştır.

1963 malî yılı sonu itibariyle, son 10 yılda Veraset ve İntikal Vergisi tahsilât rakamları ile, Devlet gelirleri tahsilât rakamları ve nisbet mukayesesi aşağıdadır :

<i>Seneler</i>	<i>Devlet gelirleri tahsilâtı (milyon)</i>	<i>Veraset vergisi tahsilâtı (milyon)</i>	<i>Veraset vergisinin nisbeti</i>
1954	2184	4	0.0027
1955	2583	7	0.0028
1956	2949	10	0.0032
1957	3759	12	0.0031
1958	4347	13	0.0030
1959	5754	7	0.0012
1960	5938	10	0.0017
1961	8051	11	0.0014
1962	8925	13	0.0014
1963	11493	14	0.0012

Bu cetvel, Veraset ve İntikal Vergisinin bütçemiz içindeki durumunu açık bir şekilde göstermektedir.

5 — Yürürlükteki kanunun tenkidi :

Halen yürürlükte olan 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, malî yönden arzu edilen gayeyi gerçekleştirememiştir. Yukardaki bölümde izah edildiği üzere, mer'î kanuna göre yapılan tahsilât 15 milyon lirayı geçmemiş, son yıllarda bir azalma dahi olmuştur. Diğer taraftan, bu kanunla arzu edilen bir kısım servetlerin Devlet eline geçmesi ve yeni baştan tevziye tâbi tutulması gibi sosyal gayelere de ulaşılammıştır.

Bilindiği gibi, vergi mevzuatlarını zayıflatan başlıca sebepler; geniş tutulmuş muafiyet ve istisnalar ile vergi, kaçakçılığı ve idarî tatbikattaki aksaklıklardır. Bu noktalar dikkate alındığında, yürürlükteki kanun aşağıdaki hususlarda zayıf kalmakta ve gerek malî gerekse sosyal gayelerin gerçekleşmesine mani olmaktadır :

a — Furuğ ve sağ kalan eş için tanınmış olan 40 biner liralık istisnalar, memleketimiz ölçülerine göre çok yüksek tutulmuşlardır.

b — Menkullerin ivazsız intikallerinde tanınmış olan 5000 er liralık istisna fazladır. Bu istisna her defasında ve her partide 5000 er lira tanınmakta, bazan mükelleflerce kötüye kullanılmaktadır.

c — Vergi Dairelerince (idarî tahkikat) müessir bir şekilde yapılamamaktadır. Dairelerimizde, Veraset ve İntikal Vergisi muamelelerine bakan memurların adedi azdır.

d — Malî istihbarat iyi çalışmamaktadır. Ölen şahsın servet durumu hakkında sadece ailesi efradı doğru bilgiye sahip bulunmaktadır.

e — Mükellefler, çok defa, menkul serveti tamamen vergi dairesinden gizlemektedirler. Mücevherat ve nakit para şeklindeki beyanlara nadiren rastlanmaktadır.

Gerek kanundan, gerekse tatbikattan hasıl olan bu aksak noktalar, halen yürürlükte olan Veraset ve İntikal Vergisinin malî ve sosyal yönlerden başarılı bir kanun olmasını önlemektedir.

6 — Veraset ve İntikal Vergisi nasıl olmalıdır?

Yukardaki bölüme, kanundan ve tatbikattan doğan aksak noktalar kaydedilmiştir. Bu yönlerden yapılan tenkitler dikkate alınarak, kanun ve vergi tatbikatı islâh edilmelidir.

a — Muafiyet ve istisna hükümleri yeniden gözden geçirilmeli, 40 bin lira, mükellefin durumu dikkate alınarak 20 bin liraya, 5 bin lira 2 bin liraya indirilmeli, menkul hibelerde bölünmeler önlenmelidir.

b — Değerleme ile ilgili tatbikat dikkatle izlenmeli, rayiç değer esaslı belli ölçülere bağlanmalı, Takdir Komisyonlarına geniş yetki tanınmalı, komisyonların faaliyetleri süratlendirilmelidir. Takdir sebebiyle çıkacak ihtilâflar süratle halledilmelidir.

c — Vergi cetveli 2 ye ayrılmalı, nisbetler ağırlaştırılmalıdır.

d — Veraset ve İntikal Vergisi çok kısa zamanda tahsil edilmeli, tahakkuk bakiyelerinin uzun zaman devrine mani olunmalıdır.

e — Vergi Daireleri, beyanname üzerine derhal vergi tarhettiği idarî tahkikata daha sonra tevessül etmelidir.

f — İdarî tahkikat, ciddî usullerle, kısa zamanda yapıp bitirilmelidir.

g — Mükelleflerin gizledikleri vergi matrahının tesbiti halinde, halen sadece kusur cezalı ikmâl tarhiyat yapılmaktadır; bu ceza kaçakçılığa çevrilmelidir.

7 — Kanunun tatbikatı ile ilgili izahat :

Devlete ait gelirleri tahakkuk ettirip tahsil etmekle görevli vergi daireleri, Veraset ve İntikal Vergisini, 7338 sayılı kanun ile Vergi Usul Kanununu dikkate alarak, Vergi Daireleri Kuruluş ve Gö-

revleri Yönetmeliğinde (Madde 118-143) ve Veraset ve İntikal Vergisi Defter ve Basılı Kâğıtlar Tarifnamesinde yazılı esaslar dairesinde yürütürler.

Ölüm ve intikal hâdiseleri; sulh yargıçları, icra memurları, tapu memurları, konsoloslar, köy ve mahalle muhtarları, nüfus memurları ve bankalar tarafından vergi dairesine bildirilir. Bu iş için vukuat kâğıtlar veya vukuat ihbar kâğıtları kullanılır. Vergi Dairesi, bu bildirim üzerine, vukuat defterine ve alfabetik fihrist defterine kayıtlarda bulunur. Ayrıca her vukuat için bir dosya tesis eder.

Mükellef zamanında Veraset ve İntikal Vergisi beyannamesini verdiği taktirde, önce matrahın tesbiti için idarî tahkikata geçilir, bunun ikmalini müteakip vergi tahakkuku cihetine gidilir.

Mükellef zamanında beyanname vermemişse, Vergi Usul Kanununun 342 nci maddesi son fıkrasına uyularak, bir tebliğname gönderilip beyana davet edilir.

İdarî tahkikat için bir tutanak tanzim edilir; menkul ve gayrimenkul mallar tesbit ve tahkik olunur. Özel İdareden ve Tapu Dairelerinden bilgi alınır.

Bu tahkikatı takiben tarh pusulası tanzim olunur. Malların, borç ve alacakların, masrafların kıymetleri ve miktarları bu pusula üzerinde gösterilir. Matrah belirtilir ve mükelleflere göre vergi hesabı yapılır. Verginin menkule ve gayrimenkule isabet eden kısımları ayrı ayrı gösterilir; zira bunların ödeme süreleri farklıdır.

Bundan başka, duruma göre salınması gereken kusur ve usulsüzlük cezaları da gösterilir.

Bunları takiben, vergi ve cezalar için ayrı ayrı ihbarnameler tanzim ve mükelleflere tebliğ olunur. Mükellefin itiraz etmemesi halinde, tahakkuk pusulaları kesilir, vergi kesinleşir. Bunlardan sonra, tahsilât ile ilgili işlemlere tevessül olunur.

NETİCE

39 senelik Veraset ve İntikal Vergisi tatbikatı başarılı sonuçlar vermemiştir. Bunun sebeplerini, kanundaki açık noktalara veya idarenin iyi çalışmamasına bağlamak mümkündür. Ancak, Türkiye'de henüz servetlerin muayyen ellerde toplanmış olması da önemli bir sebeptir. Ayrıca, bu vergide geniş ölçüde vergi ziyanının bulunduğu da iddia edilebilir.

Her memlekette tatbik edilmekte olan Veraset ve İntikal Vergisinden vazgeçilmesi düşünülemediğine göre, bu verginin randımının artırılması çareleri araştırılmalıdır. Kanaatimizce, ciddi bazı tedbirler alınabildiği, muafiyet hadleri daraltıldığı ve bilhassa malî istihbarat yeteri derecede kuvvetlenebildiği takdirde, Veraset ve İntikal Vergisinde hissedilir artma olacaktır.